

Een feestelijk geloof

Een *feestelijk* geloof

Verantwoording van een leven lang zoeken

At Polhuis

Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

www.uitgeverijboekencentrum.nl

Vormgeving: Studio Anton Sinke, www.antonsinke.nl

ISBN 978 90 239 2832 4

NUR 700, 707

© 2014 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf	7
Inleiding	
Een feestelijk geloof	10
Godskennis	13
Kerstfeest – God voor ons	
Onoverbrugbaar verschil	20
Werd mens	25
Werd knecht	30
God de Schepper	34
Pasen – God met ons	
De wondere Jezus	40
De lijdende Jezus	45
De opgestane Jezus	50
God de Verzoener	55
Hemelvaart – Noodzakelijk intermezzo	
Opnieuw onoverbrugbaar verschil	62
Pinksteren – God in ons	
God in ons	68
Zonde tegen de heilige Geest	73
Van genade leven	78
God de Verlosser	83
Tot slot	
Vader, Zoon en heilige Geest	90

Woord vooraf

Het resultaat van veertig jaar preken is een lange rij multomappen met vele honderden preken en gebeden, uitgeschreven op ruitjespapier. In die rij preken is mijn theologische ontwikkeling vastgelegd: van aarzelende beginnende predikant – of beter: aarzelende en onzekere gelovige – tot wie ik nu ben. Wie ben ik nu? Of beter: waar ben ik nu, nu ik bijna aan het eind van de serie gekomen ben?

Bij mijn afscheid als dienstdoend predikant gaf ik drie deeltjes met gebeden uit. Een prekenbundel durfde ik toen niet aan. Niet omdat de preken niet goed zijn. Er zitten ongetwijfeld preken bij waar je vraagtekens bij kunt zetten, maar ook preken die wat mij betreft nog altijd de toets der kritiek kunnen doorstaan. Toch kwam er geen prekenbundel. Daar had ik twee redenen voor.

In veel preken leun ik op anderen. Genoemd moeten worden Karl Barth, K.H. Miskotte, J.J. Buskes, Bert ter Schegget en Frans Breukelman. Die afhankelijkheid is in de loop der jaren wel minder geworden, maar ze is nog altijd aanwijsbaar. Voor mij persoonlijk waardevol, omdat de preken zo inzicht bieden in mijn ontwikkeling. Die preken publiceren leek mij echter te pretentius.

Er komt nog iets bij. Elke preek die ik maakte, was een poging opnieuw onder woorden te brengen waar het mij om ging. Soms lukte dat, maar de meeste preken bleven of bleken later toch onaf. Net niet raak genoeg.

Dat heeft te maken met mijn eigen zoektocht. Ik begon de theologische studie als zoekende. Wat is dat toch: christelijk geloof? Dat zoekende ben ik nooit kwijtgeraakt. Ik ben nooit een predikant geweest die zeker van zijn geloofszaak was. Eerder was ik er verlegen mee. Vraag mij niet te veel. Die vragen vermeed ik door het actieve leven van het diaconaat op te zoeken. Enerverend en spannend was dat. Ondertussen bleef ik preken. Zoekend om het geloof onder woorden te brengen.

In dit boekje ben ik met mijzelf de uitdaging aangegaan om onder woorden te brengen waar die veertig jaren van geloven mij gebracht hebben. Het is dus als het ware een samenvatting geworden van de serie preken. Zo ben ik het geloof gaan verstaan.

Dat is een persoonlijke inzet. Daarvan ben ik mij bewust. Toch publiceert ik het. Het is een soort verantwoording aan die gemeentelieden in Zunderdorp, Koog/Zaandijk, Crooswijk en Pendrecht die mijn zoektocht voor een deel meegemaakt hebben. Het is ook een bericht aan mijn leeftijdgenoten die vaak wat meewarig knikten als ze hoorden dat ik nog altijd bij de kerk hoorde.

Bovenal publiceert ik het omdat ik het christelijk geloof in onze tijd van eminent belang vind. Het is van belang in de confrontatie met andere geloven en het is van belang voor onze samenleving.

Bij het schrijven van dit boekje hebben mijn kleinkinderen mij geïnspireerd. De oudsten hebben hun opa nog horen preken. De jongsten zullen er nauwelijks nog herinnering aan hebben. Zij vertegenwoordigen met elkaar de komende generatie. Aan hen wil ik op de weg die zij zullen gaan dit als bagage meegeven. Ik hoop dat dit Woord waarvan ik verantwoording afleg ook hen zal inspireren. Dan draagt dit boekje ertoe bij dat ook in de komende geslachten het Woord blijft klinken.

At Polhuis

Inleiding

Een feestelijk geloof

Het is veelbetekenend dat het christelijk geloof gekenmerkt wordt door drie feesten. Geloof is niet iets zwaarmoedigs. Geloven is een feest. In het geloof vier je iets. In het geloof vier je God. Daar zal het in dit boek over gaan.

Om uit te drukken om welke God het gaat, heeft het christelijk geloof drie feesten nodig: Kerst, Pasen en Pinksteren. In elk feest gaat het om dezelfde God, maar telkens anders. Met Kerst ligt het accent op het komen van deze God naar ons toe. Hij kiest voor ons.¹ Zijn keuze voor ons is radicaal. Dat wordt met Pasen openbaar. Hij gaat met ons de weg van alle vlees. Op onze plaats gaat Hij de weg van de mens. Pinksteren geeft het einddoel aan. Dan wordt duidelijk waarom God naar ons toe kwam en met ons de weg van de mens ging. Met Pinksteren vieren we dat God in ons is.

Dat zijn de hoofdmomenten van het christelijk geloof in God. Het gaat om één God, die zich met mensen bezighoudt. Om dat uit te drukken moeten we drie aspecten belichten. Het zijn drie aspecten van één beweging. In de theologie worden aan deze drie aspecten aparte namen gegeven. In zijn komen-naar-ons-toe maakt God zich bekend als Vader. In het met-ons-gaan toont God zich als Zoon van de Vader. Als we over God-in-ons spreken, moeten we over God als heilige Geest spreken. Niet zomaar geest, maar de Geest die van de Vader en de Zoon uitgaat. In deze drie kenmerken gaat het dus om de ene beweging van God naar ons toe. Dat is de kern van het christelijk geloof.

¹ Ik volg de gebruikelijke geslachtsaanduiding 'Hij'. Hij gaat een relatie aan met de mens. Dat kan een man of een vrouw zijn. Er is geen enkel bezwaar om ons God als vrouwelijk voor te stellen. De pretentie dat ik als man van binnenuit kan meevoelen wat dat betekent, heb ik niet. Van daar dat ik als man maar dicht bij de mij vertrouwde aanduiding blijf. Om het onderscheid tussen ons en God uit te drukken gebruik ik, de traditie volgend, de beleefdheidshoofdletter. Later in het betoog komt dit onderscheid aan de orde.

Wat hier in een paar zinnen gezegd wordt, vraagt veel uitleg. Die uitleg wordt in de volgende hoofdstukken gegeven. Dat doen we door opmerkingen te maken bij de drie bepalende feesten. Aan het slot kom ik terug op deze ene God die zich op drieërlei wijze bekendmaakt.

In het geloof gaat het dus om God. Dat lijkt vanzelfsprekender dan het is. In heel veel spreken over God spreken wij als mens mee. God is dan de uitdrukking van ons diepste verlangen. Voor veel mensen is er wel 'iets' waar rekening mee gehouden moet worden. Het lijkt erop dat we het over God hebben, maar uiteindelijk hebben we het over onszelf: God als de projectie van onze verlangens of angsten. We willen het vaak niet waar hebben, maar wie erover nadenkt, ontkomt er niet aan de waarheid ervan onder ogen te zien.

Daarom: op goede wijze over God leren spreken, vereist oefening; niet even, maar een leven lang. Aan ieder die gelooft, mag gevraagd worden naar de inhoud van dat geloof. Dat klinkt vreemd in onze oren. Is niet juist het kenmerk van geloven dat het niet uit te leggen is? Je moet het geloven, voor waar houden wat niet te zien en te bewijzen is. Zeker, God is niet te zien en al helemaal niet te bewijzen, maar dat wil nog niet zeggen dat we bij geloven ons verstand thuis moeten laten. Wie met de geloofsbelijdenis van de kerk mee spreekt 'ik geloof', mag gevraagd worden zijn geloof uit te leggen. We geloven immers niet alleen met heel ons hart, maar ook met heel ons verstand. Wie zijn geloof niet kan uitleggen, heeft het uiteindelijk niet over de God van het christelijk geloof. Geloof is dus meer dan een emotie, die je respecteert als individuele uitdrukking waar een ander verder geen boodschap aan heeft.

Over geloof kan dus een nuchter en zakelijk gesprek gevoerd worden. In die gesprekken kan het gecorrigeerd en verdiept worden. Dat gesprek heb ik tientallen jaren gevoerd. Het geloof begint immers niet bij mij. Voor mij zijn er velen geweest die geloofden. De kerk biedt daarvoor een handleiding. Dat zijn de geloofsbelijdenissen. Daarin is vastgelegd wat geloof is. Een aantal van die geloofsbelijdenissen heeft de kerk als betrouwbaar aangewezen. Het zijn geen teksten die je voorschrijven hoe je moet geloven. Het zijn teksten die helpen het gesprek over geloven te voeren. Belangrijke gesprekspartners daarbij waren voor mij theologen die in hun werk van

het geloof rekenschap aflegden. Karl Barth is daarbij voor mij het meest richtinggevend geweest.

Daarnaast waren er vele gesprekken met gewone gelovigen. Ook van hen leerde ik, of zij dwongen mij mij nauwkeuriger uit te drukken. Ook was ik gesprekspartner van mijzelf. Komend vanuit een niet zo kerkelijk milieu, volop staand in een gesecculariseerde samenleving, vond – en vind – ik het geloof niet vanzelfsprekend. Elke uiting van geloof werd steeds weer omgeven door ongelof. Dat gesprek met mijzelf houdt niet op. Ook niet nu ik in dit boek verantwoording afleg van wat ik geloof: zo versta ik, na een lange zoektocht, het geloof in de God van het christelijk geloof.

De pretentie dat ik nu op de goede wijze over God spreek, heb ik niet. Het kan immers gebeuren dat ik het niet over God, maar over mijzelf heb. Van dat gevaar ben ik mij bewust; ik ben er niet van vrijwaard. Wel weet ik dat dit spreken over God in zijn beweging naar ons toe, zoals dat met Kerst, Pasen en Pinksteren bekendgemaakt wordt, voor mij in toenemende mate feestelijk geworden is. Dat is de reden waarom ik dit boek geschreven heb. Ik doe dat met vreugde, omdat dit geloof mij vrijmaakt en –maakte. Hoe duidelijker mij werd over welke God gesproken werd in de Bijbel, des te meer voelde ik mij door Hem aangesproken. Dit geloof maakt mij telkens opnieuw tot een ontspannen levend mens in een wereld waar je veel zorgen over kunt hebben. Juist daarom is het een feest om te geloven. Het feest is zo groot, dat het over drie feesten verspreid moet worden. Misschien prikkelt mijn verantwoording u wel om dat feest mee te vieren.